

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HILLERØD

LOKALHISTORISKE FORENING

Nr. 2 27. årgang 2012

HILLERØD

LOKALHISTORISKE FORENING

Nr. 2 27. årgang 2012

Redaktion og layout:
Eva Holm-Nielsen

Tryk: Nofoprint, Helsingør

ISSN 0903-3505

Udkommer 3 gange årligt
Stof til bladet sendes til Eva Holm-Nielsen

Medlemskab tegnes ved henvendelse til
Inge Elsø eller indbetaling på
Danske Bank reg.nr. 9570 0007044607
Pris: 150 kr, 100 kr pensionister og studerende

www.lfhk.dk

© Copyright
Hillerød Lokalhistoriske Forening

Indhold

BESÆTTELSESTIDENS ILLEGALE BLADE 3
af *MOGENS HANSEN*

KEJSERBESØG PÅ FREDERIKSBORG 15
af *EVA HOLM-NIELSEN*

HILLERØDS FØRSTE POSTKORT 19
af *HENRIK SELSØE SØRENSEN*

Forside: Torvet den 8. maj 1945. Ved en stor fest talte bl.a. civilingeniør Jørgen Poulsen som repræsentant for Frihedsrådets Lokalkomité for Hillerød. Foto: Stefan R. A. Christensen.

Hillerød Lokalhistoriske Forening støttes af:

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg - Dines Jørgensen, Rådgivende ingeniører - Handelsbanken - Hillerød Borgerstiftelse - Hillerød Industri- og Håndværkerforening - Holte Vinlager, Hillerød - Nykredit - PricewaterhouseCoopers, Hillerød - Ristorante La Perla - Ullerød SuperBrugs

BESTYRELSEN

Formand:
Asger Berg
Søren Kierkegaardsvej 1
3400 Hillerød
Tlf. 4826 4689
asger.berg@mail.dk

Næstformand og kasserer:
Inge Elsø
Ørnevej 10
2970 Hørsholm
Tlf. 4586 6676
elsoe@email.dk

Sekretær:
Eva Holm-Nielsen
Søren Kierkegaardsvej 1
3400 Hillerød
Tlf. 4826 4689
evamahoni@gmail.com

Henrik Selsøe Sørensen
Bondehavevej 11
2880 Bagsværd
Tlf.: 4498 9220
selseoe@yahoo.com

Mona Petersen
Grønneager 21
3400 Hillerød
Tlf.: 4826 3365

Ivar Berg-Sørensen
Køgemestervej 5
3400 Hillerød
4824 5131
ibsorensen@email.dk

LOKALHISTORISK ARKIV

Christiansgade 1
3400 Hillerød
Tlf. 7232 5884

Arkivet har åbent
Tirsdag 12.30-17
I. lørdag i måneden 10.30-14

En del af de lokale bladfolk på Torvet i de glade befrielsesdage. Stående fra venstre Sven Uhrskov, Jørgen Poulsen, Murer-Tony, Flemming Petersen og Louis Kirkegaard. Siddende fra venstre Jens Erik Larsen og Poul Jensen

BESÆTTELSESTIDENS ILLEGALE BLADE

*Den 23. juli 1959 havde forfatteren, lektor, cand. mag. Hans Snitker en samtale med en af besættelsestidens ledende modstandsfolk i Hillerød, civilingeniør Jørgen Poulsen. Samtalen fandt sted som led i forarbejdet til Snitkers bog *DET ILLEGALE FRIT DANMARK-BLADET OG ORGANISATIONEN*, der udkom på Odense Universitetsforlag i 1977. De to referater, der foreligger fra denne samtale, og som nærmest har karakter af skitseagtige arbejdspapirer med mange detaljer,*

som efterfølgende ikke har fundet plads i bogen, er i nedenstående artikel bearbejdet af mig for at korrigere for åbenbare fejl - i særdeleshed, hvad angår bogstavering af navne på lokale modstandsfolk. Endvidere har jeg bl.a. sat tilhørsforhold på de enkelte navne (hvor dette mangler i originalerne) for at lette forståelsen og gøre materialet mere relevant i et lokalhistorisk perspektiv. Herefter giver materialet et enestående indblik i, hvor bredt forankret det lokale, illegale

*AF
MOGENS
HANSEN*

FRIT DANMARK

1. Aarg.

Onsdag den 2. August 1944

Nr. 43

SCHALBURGTAGE I HILLERØD-TOGET. Vi har oplevet meget fra Schalburgfolkenes Side, vi kender deres hensynsløse Gemenhed, der saa mange Gange har givet sig forførende Udslag, - alligevel var det som om den omhyggeligt planlagte Bombeeksplosion i Toget, der kørte fra Lillerød Station Torsdag Aften d. 27. Juli, i Ondskab og Meningsløshed overgaar alt, hvad vi hidtil har oplevet. Der var, umiddelbart efter Ulykken, nogen Usikkerhed om, hvad Aarsagen havde været, men det varede kun kort før al Tvivl om dette var bortvejret. Hurtigt blev det konstateret, at Bomben ikke var eksploderet paa Banelegemet, men i selve Toget, Sporene viste tydeligt, at Bomben havde været anbragt under en af de forreste Bænke i Vogn Nr. 4. I det bomberamte Tog havde der været 7-8 uniformerede Schalburgfolk, som var steget ud paa Birkerød Station. Disse Fyre, der antagelig hører hjemme i Hovedlejren, sad i den Waggon, hvori Bomben, 10 Minutter efter at de havde forladt Toget, eksploderede og forårsagede de meningsløse Ulykker, som vi alle to Dage efter læste om i Aviserne.

Det forrykte Motiv til denne Udaad, menes at være Ønsket om at gøre Jernbanesabotagen upopulær - Folk skulle tro, at det var Kommunist og "andre ansvarsløse Elementer", der foretog Sabotagen mod de tyske Troppetransporttog rundt om i Landet, og som nu satte Kronen paa en Række Terrorhandlinger med Bomben i Hillerød-Toget.

- - o0o - -

N O R D S J Æ L L A N D

Lørdag den 24. Marts blev en Forkarl paa Lystrupgaard ved Uvelse skudt af nogle Mænd der var ankommet til Gaarden i Biler. Gerningsmændene og de nærmere Omstændigheder ved Affæren kendes ikke.

Samme Dag forsøgte Sabotører at sprænge et tysk Troppe- og Ammunitionstog paa Banelinien ved Freerslev. Forsøget mislykkedes imidlertid, idet Togets Hastighed var saa ringe, at det ikke afsporede, men blot stoppede ved Sprængningen. Tyskerne blev så rasende og skød som desperate. Rygterne om at Sabotørerne skal have beskuet Toget og have været i Ildkamp med Tyskerne er ikke rigtige.

Som følge af Attentatet mod Toget spærrede Tyskerne alle Udfaldsveje fra Hillerød og sendte større Patruljer ud paa de omliggende Veje. Ved halvseks Tiden kom en Bil med Frihedskæmpere, der ikke kendte noget til Drabet paa Lystrupgaard eller Attentatet mod Frederiksværkstoget og som derfor ikke anede noget om de tyske Spærringer, kørende mod Hillerød syd-fra ad Hammersholtvejen. Først for sent opdagede Frihedskæmperne den tyske Stilling ved Teglgårdssøen, og da de ikke kunne lade sig stoppe, kørte de igennem Spærringen for fuld fart. Tyskerne - ca. 20 svært bevåbnede Mænd - skød efter Vognen med Rifler, Maskinpistoler og Pistoler, men uden at ramme dens Passagerer. Derimod dræbte de to civile Danskere, der tilfældigvis kom gaaende i nærheden, nemlig fru E. Sørensen, Teglgårdslund, og Elektroinstallatør Fleischer-Michaelsen, Hostrupsvej, Hillerød.

Da Tyskerne mente, at Frihedskæmperne var blevet saaret ved Skydningen, satte de Vagt ved Centralsygehuset for eventuelt at paagribe dem der.

Om Begivenhederne den 24. Marts har der gaaet en Mængde usande Rygter, og disse har absolut ikke gavnet Modstandsbevægelsen. Rygterne har bl.a. kædet de tre ovennævnte Begivenheder sammen og har endvidere fortalt at der skulle være blevet skudt fra Frihedskæmpernes Vogn, og at det var disse Skud der dræbte de to danske Ofre. Dette er ikke rigtigt. De tre Begivenheder har intet med hverandre at gøre, og der er ikke blevet løsnat Skud fra Vognen. DEN SLAGS RYGTER ER YDERST UHELDIGE, OG DE MENNESKER DER IKKE PAA ANDEN MAADE KAN HJÆLPE MODSTANDSBEVÆGELSEN BURDE I DET MINDSTE KUNNE TIE STILLE.

bladarbejde i virkeligheden var, bl.a. i henseende til socialgrupper og politisk tilhørsforhold. Artiklen fremstår som sådan som en redigeret sammenskrivning af Hans Snitkers to lidt forskellige versioner af samtalen - med mine klargørende tilføjelser og uddybninger, baseret på andre kilder. Snitkers originalmateriale findes i Rigsarkivet. Jørgen Poulsen fortæller -

DEN SPÆDE BEGYNDELSE

Allerede som studerende på Polyteknisk Lærestalt uddelte jeg regelmæssigt det illegale blad LAND OG FOLK. Jeg var dengang tilsluttet en lille gruppe med rod i det kommunistiske miljø. Da jeg i oktober 1943 kom hjem som polyteknikerløjtnant fra militærtjeneste og efterfølgende internering¹, blev jeg opsøgt af murer Tony Hansen (DKP), der havde fået i opdrag at danne en Frit Danmark-gruppe i Hillerød². Tony havde allerede fået tilsagn fra overretssagfører Carl F. Raaschou, skrædder Willy Larsen og jernbaneportør Eilif Andersen. De to sidstnævnte var DKP-sympatisører og blev senere egentlige DKP-medlemmer. Eilif gled senere ud af arbejdet og kom til Sverige.

Jeg var til møde hos overretssagfører Raaschou, hvor jeg modtog 30-40 FRIT DANMARK-blade, produceret udenbys, og Tony har

sikkert modtaget et tilsvarende antal. Tony kom så i forbindelse med sproglærer Einar Røen, som var af konservativ observans. Han fremskaffede en gammel duplikator, og med den begyndte vi selv at fremstille blade; ca. 200 ex pr. gang. Min kone, Mette Friis, var også meget aktiv i arbejdet, som foregik hos mine svigerforældre, kunstmaler Andreas Friis og hustru på Pilevej, hvor min svigerfar også medvirkede aktivt. Vi fremstillede altså ca. 200 ex af hovedbladet i form af afskrift, og via Tony uddelte DKP en del. Til finansiering af arbejdet samlede vi penge ind. Boghandler Hans Tofte og senere, bogtrykker Rud. Pallesen var velvil lige papirleverandører.

KONTAKT TIL HOVEDLEDELSEN

Kontakten til Frit Danmark's hovedledelse i København foregik i begyndelsen ved at organisationens rejsesekretær for området øst for Storebælt, cand. polit. Anders Døssing (DKP), boede hos mig i tiden lige efter, vi havde startet vores lokale bladgruppe.

”TRYKKERDRENGENE”

Gennem Tony og skrædder Willy Larsen kom vi i forbindelse med et antal ganske unge mennesker - heriblandt de senere ”trykkerdrengene”

DKP's byleder i Hillerød, Antonius Hansen, alias Murer-Tony, fik i 1943 til opgave at danne en lokal Frit Danmark-gruppe i Hillerød. Samtidigt foto.

FRIT DANMARKS NYHEDSTJENESTE blev udgivet af Hillerøds lokale FRIT DANMARK-gruppe. Bladet var duplikeret efter manuskript fra København. Bladet udkom ugentligt fra december 1943 til november 1944. Udgaver af NYHEDSTJENESTEN blev også redigeret og produceret på helt lokalt plan, som dette eksempel viser.

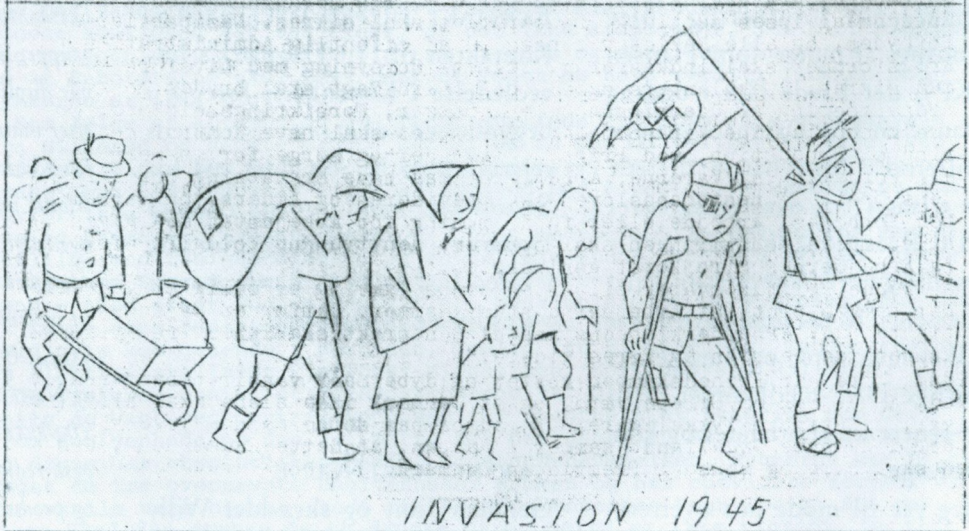
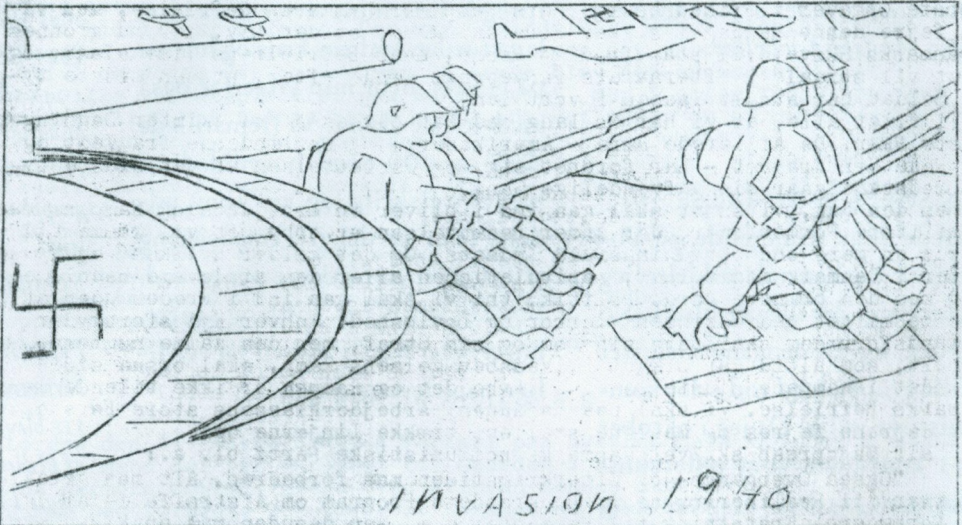
Ny Tid

- Kun Folkets Vel er Landets Vel -

Nr. 41

29. April

1945

Hillerød:ILDKAMP I GRIBSKOV

Om Formiddagen Lørdag den 21. April kom det til en heftig Ildkamp mellem Frihedskæmpere og Tyskere, der havde fundet et Vaabenlager i Gribskov. Tyskerne anvendte bl.a. 20 mm Kanoner, Maskingeværer, Maskinpistoler og Haandgranater. Syv Frihedskæmpere blev overmandet og de tre blev Lørdag Aften belagt med Haandjern og sammenlængede overført til København. Resten af Frihedskæmperne undslap.

HILLERØDSTIKKER LIKVIDERET Den kendte Stikker, Postbud Egon Hansen, der som bekendt var gaaet under Jorden for at undgaa sin Skæbne, er blevet skudt ned uden for sin nye Bopæl i Nansensgade i København.

DEN BERYGTEDDE STIKKER, ARNE RASMUSSEN, HILLERØD, som er kendt under Navnet "Snot-Arne", har nu taget Navneforandring til Bredsager, hvilket dog ikke skal hindre Modstandsbevægelsen i at faa gjort op med ham, naar Regnskabet Dag kommer.

Natten mellem den 23.-24. April hentede pistolbevæbnede Patrioter, der kom kørende i en stor Tankbil, 10.000 l. Benzin fra Ora Benzindepotet paa Langesvej i Hillerød lige for Næsen af Tyskerne.

Det meddeles os, at Mogens Müller, Hillerød, gør Tjeneste hos Tyskerne paa Teknisk Skole.

DANSKERE SOM OPKØBERE FOR TYSKERNE Martin Nielsen, Gammelgaard, Snekkersten, der isvrigt plejer Omgang med tyske Officerer, virker for Tiden som Opkøber af Svin for Tyskerne.

Ligeledes hjælper Tjener Olsen, Gammelgaard, Tyskerne med Udplyndringen af Danmark ved at opkøbe Kartoffler hos Landmændene til Værnemagten.

I FREDENSBORG har Tyskerne beslaglagt Jernbanehotellet, Hotel Prinsen, Søpavillonen, Asninderød Kro og Kommuneskolen. Der siges, at dette skulde være blevet selv Nazisten, Hotelejer Andersen, Jernbanehotellet, formæget, idet det paastaas, at han har gjort sig usynlig.

DE SIDSTE DANSKE OG NORSKE FANGERFRA NEUENGAMME PAA VEJ NORD PAA:

Der har udfoldet sig en feberagtig Virksomhed for at faa bragt de sidste danske og norske Fanger hjem fra den berygtede Koncentrationslejr i Neuengamme. Det er blevet til et Kapløb med Kamphandlerne, og til at begynde med saa det ud til, at Forsøget maatte opgives. Alligevel har man fra dansk Side i Hast bragt omkring 80 sydjyske og fynske Rutebiler sammen ved Grænsen, efter at de i Overensstemmelse med de internationale Røde-Kors-Bestemmelser var blevet malet hvide og forsynet med Dannebrog.

Samtidig rettede Præsidenten for Svensk Røde Kors, Greve Folke Bernadotte, en indtrængende Anmodning til de tyske Myndigheder om, trods alle Vanskeligheder, at faa Mulighed for at hente Fangerne hjem, og en stor Kortege begav sig mod Neuengamme. I Kortege befandt sig bl. a. 35 svenske Røde Kors Biler, de foran omtalte jyske og fynske Rutebiler samt DSB's store Vogne og de tidligere anvendte Røde-Kors-Vogne, ialt ca. 165 Biler.

---ooOoo---

Amerikansk Lotteri: Gul Serie Nr. 19 og 57.

NY TID blev udgivet af DKP-gruppen i Hillerød. Bladet var på 8-16 sider og baseret på NY TID HELSINGØR, men med lokale nyheder. Det udkom 1-2 gange mdl. fra juni 1942.

Modstående foto viser den lokale modstandsbevægelse, som ved befrielsen var en mangfoldighed af individer, Der var advokater og arbejdere, butiksansatte og bybude, officerer og opportuniste. Deres funktioner var ligeså bredspektrret: bladfolk og våbenmodtagere, sabotører og vagtfolk. En del var ligesindede fra den offentlige sektor, som var helt afgørende for modstandsbevægelsens arbejde.

- nemlig Poul Jensen, Flemming Petersen, Magnus Hesdorff, Jens Erik Larsen, Birche Pihl Rasmussen, Jørgen Smith og gymnasiast Christian Tortzen. De var meget ivrige og flinke til at trykke og distribuere bladene.

ØKONOMIEN I STARTEN

Tony ville have, at vi gruppe-medlemmer personligt skulle uddele vore blade til venner og bekendte, og at vi samtidig skulle indsamle bidrag til at dække vore produktionsomkostninger. På den måde fik vi en 50-100 kr. ind om måneden. Somme tider var det vanskeligt at tjene bare nok til papiret. I januar eller februar 1944 fik vi en bedre duplikator, og oplaget steg til 300-350 ex. Samtidig modtog vi stadig blade fra København.

GRUPPEN FORANKRES

I foråret 1944 fik vi kontakt til landsretssagfører Elith Martved og frue, Merete Kornerup, samt til bogtrykker Pallesens søn Kaj, der var stud. jur. De var venstrefolk, og blev et aktiv for gruppen. De modtog også blade til fordeling. Senere blev jeg i øvrigt klar over, at Kaj Pallesen var Ringens kontakmand i Hillerød³. Med de nytilkomne blev gruppens sammensætning bredere end før.

I april eller maj 1944 kontaktede jeg godsejer Axel Jarl på Strødam (konservativ) og formåede ham til at støtte arbejdet, således at vi ikke mere behøvede at sælge blade.⁴ Kaj Pallesen og Elith Martved skaffede også mange penge. De var begge ansat hos overretssagfører Raaschou, der i øvrigt var byrådsmedlem for Venstre.

ØKONOMIEN FORBEDRES

Den udvidede gruppe søgte ny kontakt til byens spidser, for at hverve dem som økonomiske garanter, dvs. de skulle hjælpe eftersøgte og deres familier med penge gennem faste, månedlige bidrag. Ordningen blev administreret af Elith Martved. I begyndelsen indkom der 600-800 kr. hver måned, men efterhånden voksede antallet af garanter meget betydeligt, og FRIT DANMARK-gruppen kom i besættelsens sidste år til at stå for videregivelse af garantpenge til folk fra de forskellige lokale modstandsgrupper, som var gået under jorden.

Det lokalt producerede oplag af hovedbladet FRIT DANMARK var i efteråret 1944 kommet op på ca. 800 ex. Bladet NYHEDSTJENESTEN udsendte vi også regelmæssigt hver uge. I begyndelsen fik vi det tilsendt duplikeret; senere producerede vi det selv. Vi havde underafdelinger/kontakter i Helsingø, Skævinge, Fredensborg og

Slangerup, der modtog blade til viderebesørgelse.

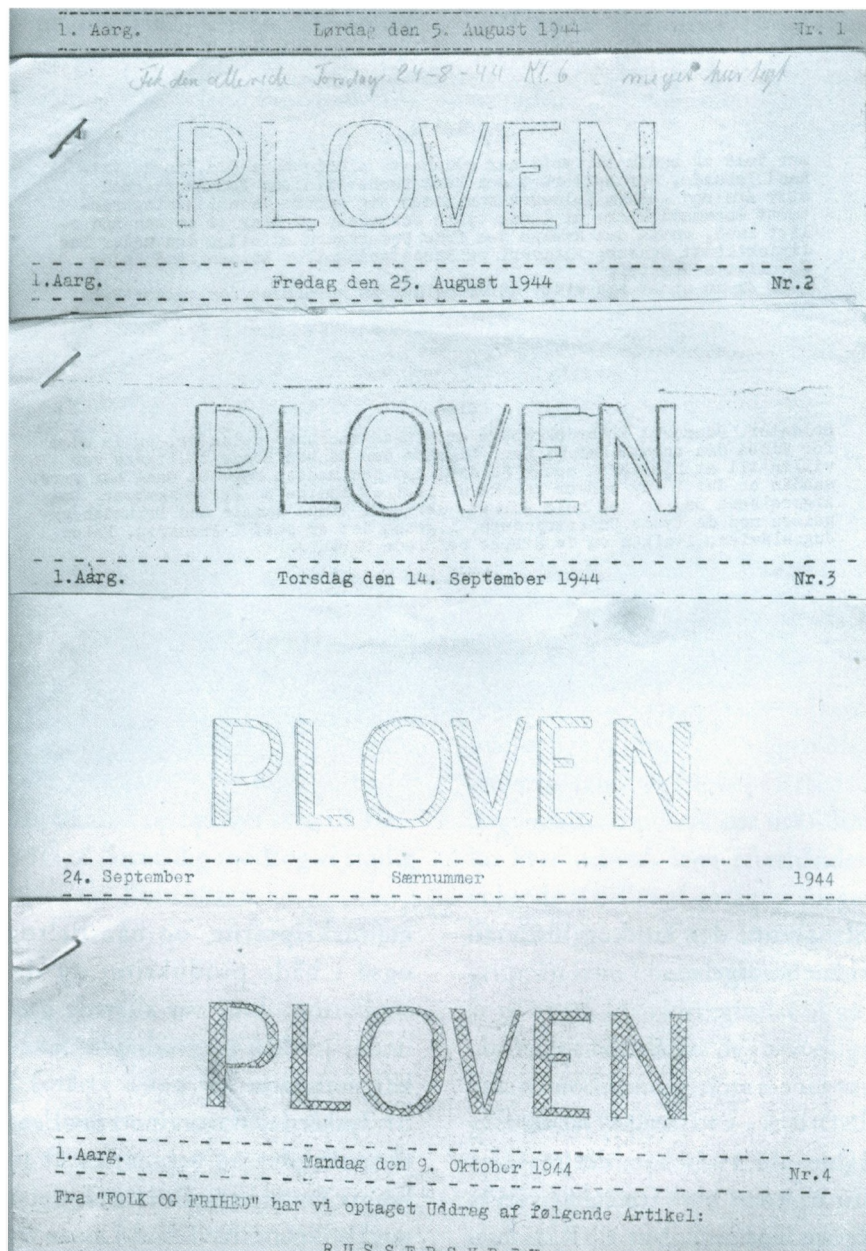
INDHUG I ORGANISATIONEN

I juni-juli 1944 kom der razziaer. Einar Røen blev arresteret. Trykkeriet blev evakueret til Raaschau og videre til typograflærling Poul Jensen, hvorefter "trykkerdrenge" overtog trykningen. Min kone og jeg gik i juli under jorden i Martveds sommerhus i Lynæs. Bogholder Elith Truelsen overtog herefter arbejdet med at modtage

manuskripterne, og han deltog også i både produktion og distribution. Tony var allerede gået under jorden, men arbejdet kørte alligevel godt.

Tyskernes aktion mod det danske politi den 19. september 1944 bragte os i nærmere forbindelse med politimester Knud Lassen og dennes kone, Gerda. De var i øvrigt personlige venner med Axel Jarl på Strødam. FRIT DANMARK-gruppen hjalp også til med at sikre en del af politiets og civilforsvarets depoter for de væbnede grupper, de såkaldte M-grupper.

PLOVEN var et 4-siders duplikeret blad, udsendt til landboere i Frederiksborg Amt. Bladet blev udgivet af DKP- og FRIT DANMARK-grupperne i Hillerød og udkom 2 gange mdl. fra august til oktober 1944. Bladet ophørte på grund af Gestapo-razziaen den 22. november 1944.

STADIG FLERE BLADE

I forståelse med godsejer Axel Jarl gjorde vi et forsøg på at få et blad ud specielt beregnet på landboere. Tony, Jarl og jeg redigerede det, og

en del af stoffet kom fra bladene PLOVFUREN og FRIT DANMARK. Vi kaldte vores blad for PLOVEN. Det var i oktober 1944. Også dette blad uddelte vi personligt. Vi cyk-

lede ud tidligt om morgenen eller sent om aftenen og puttede det i brevkasserne.

VÅBEN- OG BLADGRUPPER

Bogholder Elith Truelsen deltog, jævnsides med at han distribuerede FRIT DANMARK, i opbygningen af M-grupperne under Einar Lütken. Men Truelsen gik senere helt over til at arbejde med våbenmodtagelse og M-grupper. Adskillelsen mellem den politiske og militære del af modstandsbevægelsen blev beordret af sikkerhedsmæssige årsager. Jeg blev på bladsiden. Jeg måtte derfor afstå fra at have noget med M-grupperne at gøre. Fra august 1944 blev jeg medlem af DKP og fik besked på gradvis at trække mig ud af FRIT DANMARK-arbejdet i Hillerød.

DEN STORE NOVEMBERAZZIA

I november 1944 blev M-grupperne her på egnen hårdt ramt af en arrestationsbølge, og en hel del af FRIT DANMARK's folk, bl.a. "trykkerdrengene", måtte gå under jorden. Det gav en afbrydelse i arbejdet. "Trykkerdrengene" flyttede til Fredensborg og fortsatte arbejdet derfra. I Hillerød blev landinspektørstuderende Stig Dilling Larsen deres kontakt. Min svoger - Mettes bror - stud. mag. Jacob

Friis deltog også i distributionen. Elith Truelsen ville have "trykkerdrengene" med i sin reorganisering af M-grupperne efter at bl.a. Einar Lütken var taget af Gestapo, men dette gik jeg stærkt imod. De havde i øvrigt heller ikke selv lyst.

UNDER JORDEN I KØBENHAVN

Jeg kom til København ligesom Kaj Pallesen og Elith Martved. Kaj holdt forbindelsen til den lokale garantgruppe ved lige, så "trykkerdrengene" kunne få penge og rationeringskort ligesom vore folk under jorden.

I København mødtes jeg med FRIT DANMARK's rejsesekretærer, seminarielærer, cand. mag. Elias Bredsdorff og kommunelærer Ib Hauge (DKP), om det påtrængende behov for penge til de underjordiske og deres familier. Karl V. Jensen (DKP, medlem af FRIT DANMARK's redaktionskomité og i øvrigt direktør i General Motors) fik en oversigt over, hvor mange penge, vi manglede i Hillerød. Det drejede sig om et ret stort antal mennesker. Jacob Friis modtog og viderebragte pengene, når Karl V. Jensen kom med dem.⁵

LOKALKOMITEEN I HILLERØD

I forbindelse med at jeg gik under jorden i København, blev jeg

NUMMER 62

15. APRIL 1945

I faa Linier

I følge en Opgørelse, der den 6. April er tilstillet danske Myndigheder, er ialt 388 in-fernerede Danske afgaaet ved Døden i tyske Koncentrationslejre og Fængsler, siden de første Deportationer fandt Sted.

Efter den tjekoslovakiske Londonregerings Ankomst til det befriede Slovakiet er der i Kosice dannet en ny tjekoslovakisk Regering. I denne er alle demokratiske Partier repræsenteret og den har saavel Tjekere som Slo-vaaker som Medlemmer, Statsminister er Socialdemokraten Zdenok Fierlinger, Seks Kom-munister er Medlemmer af Regeringen, der-iblandt Formanden for det kommunistiske Parti K. Goitwald.

Den franske Rigsdag har valgt Socialdemo-kraten Fagerholm til Rigsdagens Formand og Sekslingen Cay Sundström til Viceformand.

Frihedskæmpere har sænket B & W.s Flyde-kran, den største Kran i Københavns Havn. Desuden har Frihedskæmpere fuldstændig ødelagt DSB's eneste rullende Kran Øst for Storebælt, hvorved det bliver vanskeligere for Tyskerne at faa udbedret Skader som Følge af Jernbanesabotagen.

General Lindemann fortsætter sit blodige Regime. Siden Paaske har han ladet 17 dan-ske Patrioter henrette.

UDSENDT AF DANMARKS KOMMUNISTISKE PARTI

Modstandsbevægelsen har reddet Danmark

Det kæmpende Danmarks Repræsentant i Sovjetunionen, Th. Døssing, fremsatte den 9. April over den danske Radio i Moskva og London følgende Udtalelse:

For femte Gang mindes vi den 9. April, den Dag, da Tyskerne i Strid med alle Aftaler overfaldt Dan-mark. Hver Gang har vi haabet, at det var sidste Gang. Nu ved vi, at det er sidste Gang. I 1946 skal vi fejre Dagen i et frit Danmark uden Tyskere og uden Frygt for Tyskland. Vi ved, og vi erkender, hvad vi skylder de al'ierede Stormagter, der har tilintetgjort den tyske Trusel mod Verden, og meget mere end det, de har knust Nazismens Trusel mod al menneskelig Kultur. Det rædselsfulde Mareridt er endt. Vi mindes alle den Dag i Fjor, da Englands og Amerikas Hære gik i Land i Frankrig, deres Kamp er vores Kamp. Vi glemmer aldrig Sovjetunionens Hære, som befriede Rusland og Polen og trængte ind i Tyskland, deres Kamp er vor Kamp. Men vi har ogsaa Lov at tale om, hvad vi skylder os selv. Selv et lille Land, selv et tilsyne-ladende værgeløst Land som Danmark kan ikke nøjes med at sidde med Hænderne i Skødet og lade andre kæmpe for sig. Ingen vil bebrejde os, at vi maatte bøje os for Vaabenmagten den 9. April 1940. Men det er vor Ære, at vi bagefter rejste os til Kamp. Det er vor Ære og vor Redning. Hvad vilde der være sket, hvis vi ikke havde gjort Modstand? Hvis ikke det danske Folk havde protesteret og ydet aktiv Modstand? Svaret er let. Uden Modstandsbevægelsen, uden Sabo-tagen, uden den organiserede Kamp under Friheds-

Indhold:

Modstandsbevægelsen har red-det Danmark	1
I faa Linjer	1
Ved Præsident Roosevelts Død	2
Flygtningene plyndrer os for Lev-nedsmidler	3
Det nazistiske Rovdyrs Dødskamp	4
Al dansk Medvirken ved de tyske Befæstingsarbejder maa høre op	5
Formueejerne skal trem i Lyset	5
Ingen Grænseflytning	6
Rigsdagen kan ikke modsætte sig Folkets Vilje	7
Frihedskæmpere redder danske Skibe	8
Den 9. April fik et storslaaet For-løb	8

som medlem af Frihedsrådets lokalkomité for Hillerød afløst af lektor Peter Grove, Frederiksborg Statsskole, der sammen med Jan Steenberg, også fra Statsskolen, var kommet ind i arbejdet efter arrestationerne i november 1944. På Frederiksborg Amts Centralsygehus var reservelæge H. C. Søndergaard modstandsbevægelsens læge, og i øvrigt en god mand for os. Han distribuerede også en del blade. Vi havde derimod ingen forbindelse til lokale socialdemokratiske organisationsfolk. Fra København bevarede jeg imidlertid en ganske god kontakt med Hillerød angående stikkerproblemer og lignende lokalkomitésspørgsmål.

MERE ØKONOMI

FRIT DANMARK-gruppen i Hillerød blev aldrig i stand til at bidrage økonomisk til hovedledelsen i København. På den anden side klarede vi økonomien med det lokale bladarbejde selv. Støttemærkater, som medvirkede til bladets finansiering, solgtes hurtigt. Vi fik kun støtte fra København til sociale hjælpeforanstaltninger overfor vore folk under jorden og deres familier.

Til julen 1944 fremstillede FRIT DANMARK-gruppen NORSKE DIGTE med et indhold fra tiden efter 9. april. Oplaget var 50-100 ex, og de blev solgt for 2,50 kr. pr. stk. Gruppen har også trykt NY

TID, det lokale nordsjællandske kommunistiske blad. Bladgruppen De danske Studenter sendte os 1.000 ex af Frihedsrådets pjece. NÅR DANMARK ATTER ER FRIT til lokal distribution. Jeg fik i øvrigt også tilsendt DE FRIE DANSKE og andre illegale blade, uden at jeg vidste, hvor de kom fra.

MAN KØRTE TRÆT

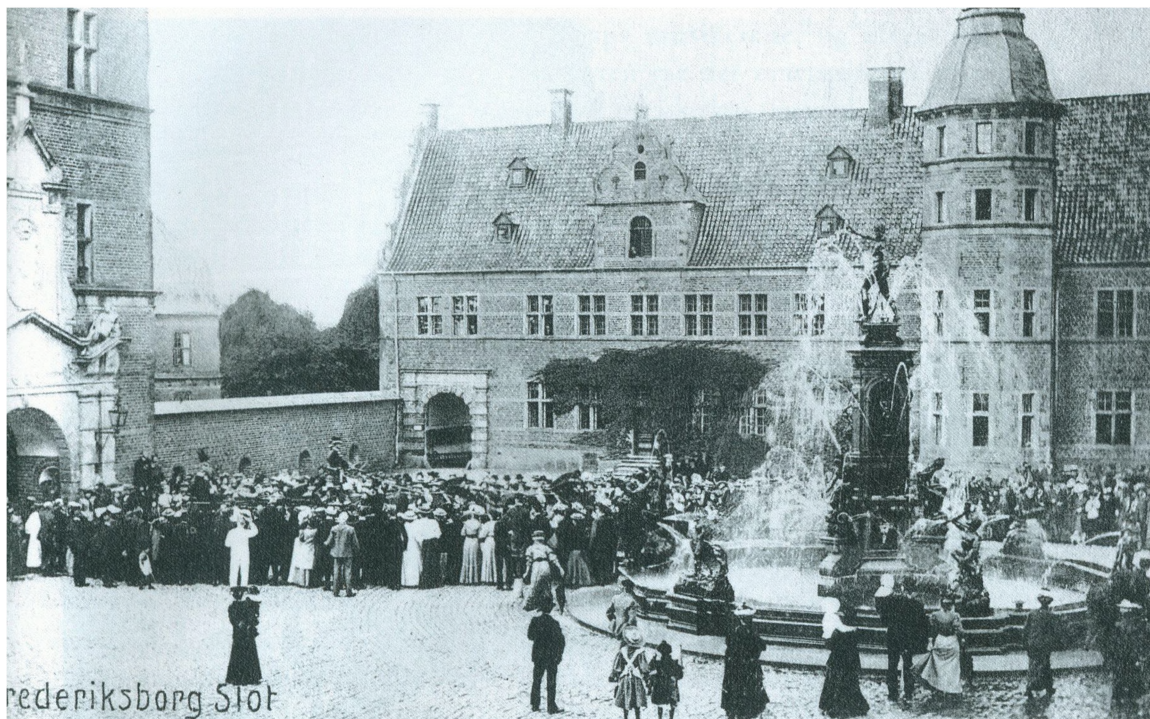
I det illegale arbejde kørte man efterhånden træt. Nerverne, ens søvnbehov og trangen til aflastning gjorde sig stadig mere gældende. Man kunne ikke blive ved med at tage initiativet.

LAND OG FOLK blev udgivet af DKP-gruppen i Hillerød og var på 2-12 sider, duplikeret efter manuskript fra LAND OG FOLKS hovedredaktion. Bladet udkom en gang om måneden, fra oktober 1941 til november 1944.

Andre illegale blade: ANONYMT BLAD. Aflytning af svensk og engelsk radio, daglig juni-september 1940. - BUDSTIKKEN. Nyheder fra DEN SJÆLLANDSKE ORGANISATION og INFORMATION samt lokale nyheder, maj 1944 til marts 1945. Fortsætter som KULSVIERNES NYHEDSTJENESTE til maj 1945. - INFORMATION. Uddrag af INFORMATION, foråret 1944. - KUREREN. Oplysningsstof samt lokale nyheder, december 1943 - november 1944. - PAA VAGT. Afsløring af unationale elementer. 2 gange i 1944.⁶

Noter

- ¹ Polyteknikerstuderende havde siden 1938 haft en særlig militærordning, der gik ud på, at de kunne aftjene deres værnepligt i 3 sommerferier à 2 måneder. Efter endt studietid skulle de på befalingsmandsskole i tre måneder og være kornet i 6 måneder. Selv efter 9. april 1940 fortsatte indkaldelsen af polyteknikere, som i sommeren 1943 nåede op på ca. 700. Da regeringen den 29. august 1943 afbrød samarbejdet med tyskerne, blev hæren afvæbnet og interneret. Polyteknikerne blev frigivet og hjemsendt den 1. oktober 1943.
- ² FRIT DANMARK var en tværpolitisk illegal bevægelse, oprettet i foråret 1942 på kommunistisk initiativ. Forhandlinger mellem Aksel Larsen og den konservative John Christmas Møller resulterede i udgivelsen af det landsdækkende illegale blad FRIT DANMARK. Til fremstilling og distribution af bladet oprettedes i provinsen efterhånden op imod et halvt hundrede lokalgrupper. Nogle af disse udgav også lokale blade med andre navne. Frit Danmark-organisationen deltog i dannelsen af Danmarks Frihedsråd den 16. september 1943.
- ³ RINGEN var en modstandsorganisation, oprettet i 1941 under navnet Dansk Studiering på initiativ af bibliotekskonsulent Jørgen Banke. Der var tale om et landsdækkende, halvlegalt net af grupper. Banke forlod imidlertid hurtigt organisationen, hvorefter socialdemokraten Frode Jakobsen blev den ledende kraft. Efter 29. august 1943, da regeringen ophørte med at fungere, blev Ringen helt illegal. Ringen, der medvirkede ved dannelsen af Danmarks Frihedsråd i 1943, var i 1944 stærkt involveret i oprettelsen af M-(militær)grupper inden for den samlede modstandsbevægelse. Politisk rekrutterede RINGEN blandt socialdemokrater og fra den politiske midte, men fremstillede i øvrigt sig selv som upolitisk.
- ⁴ Axel Jarl var fra den tidligste begyndelse stærkt involveret i modstandsarbejdet. Så stærkt, at den tyske rigsbefuldmagtigede i Danmark, dr. Werner Best, den 7. december 1942 udstedte en personlig ordre om, at Axel Jarl skulle arresteres, og den 9. december 1942 anholdtes han sammen med en række kendte danskere, der tilsammen udgjorde Aksel Larsens netværk og inderkredsen omkring FRIT DANMARK. Arrestationen fandt sted på Strødam om morgenen den 9. december. Sagen begyndte at rulle, da Aksel Larsen blev taget af det danske politi den 5. november 1942 og efterfølgende overgivet til tyskerne. Herefter begyndte han at røbe detaljer om bl.a. FRIT DANMARK. I april 1943 idømtes Axel Jarl 4 måneders fængsel. - En af Aksel Larsens nærmeste medarbejdere var Helge Kierulff. Han blev i 1935 redaktør af den kommunistiske avis ARBEJDERBLADET, og senere sekretær i Sømandsforbundet. På opfordring fra Aksel Larsen havde Kierulff allerede i 1940 meldt sig ud af DKP - netop for det tilfælde, at kommunistpartiet skulle blive forbudt og dets medlemmer anholdt. Aksel Larsen ønskede, at Helge Kierulff arbejdede for partiet uden for partiet som en slags muldvarp og kurér. Umiddelbart efter meldte Kierulff sig ind i Det Konservative Folkeparti som et skalkeskjul, og i april 1941 flyttede han til Hillerød, hvor han drev mejeriudsalg for Axel Jarls produkter fra Sophienborg. Aksel Larsen besøgte i øvrigt Kierulff flere gange i Hillerød. Til Kierulffs personlige omgangskreds i Hillerød hørte politimester Lassen og frue. - Den 1. november 1942 begæres Helge Kierulff anholdt i henhold til kommunistloven. Politimesterparret er målløse, men dagen efter, den 2. november, anholdes han - og overgives til tyskerne. Under tyskernes afhøring kommer det frem, at han har en lånegæld til Axel Jarl på 6.500 kr., og at han i foråret 1942 har lånt 3.000 kr., hvor den egentlige låntager med Axel Jarls fulde indforståelse er Aksel Larsen. Ifølge Helge Kierulff har Jarl tidligere lovet Aksel Larsen at han kunne låne, hvis det blev nødvendigt. Øjensynligt for at sløre pengenes egentlige formål, nemlig Axel Jarls kontante støtte til Aksel Larsen, formidles pengene formelt som et lån til Helge Kierulff med pant i dennes bil. Senere sælger Helge Kierulff bilen - og efter, hvad han selv siger - med Jarls fulde indforståelse. Hermed er Axel Jarl imidlertid kompromitteret i tyskernes øjne, fordi mistanken om fiktive låneforhold er åbenbar. Helge Kierulff dømmes efterfølgende 2½ års fængsel.
- ⁵ Modstandsbevægelsen blev primært finansieret efter den såkaldte "Grundtvigsplan", der havde den senere Venstre-minister, landsretssagfører Per Federspiel som ledende kraft. Planen dækkede over et arrangement, der oprindeligt blev iværksat til finansiering af SOE's arbejde i Danmark, og fra 1943 indsamledes bidrag i form af lån til den engelske stat til dette formål. Men efterhånden kom ordningen - suppleret med danske statsmidler - til at omfatte stadig større dele af modstandsbevægelsens pengeforbrug. Den samlede sum er opgjort til ca. 6 millioner (datids) kroner.
- ⁶ BESÆTTELSESTIDENS ILLEGALE BLADE OG BØGER 1940-1945, Det Kongelige Bibliotek 1954.

KEJSERBESØG PÅ FREDERIKSBORG

Den 4. juli 1907 havde Hillerød besøg af Frederik 8. og dronning Louise sammen med det tyske kejserspar, Wilhelm 2. og kejserinde Augusta Victoria. I den forbindelse udgav Peter Alstrups Kunstforlag nogle postkort med billeder fra begivenheden. Dagen efter kunne man i Frederiksborg Amts Avis læse om dagens begivenheder.

Kejsersparret boede på Fredensborg Slot, og køreturen til Hillerød

samlede flere hundrede mennesker, som havde taget opstilling fra Holmegårdsvej langs Slotshaven og ind i slotsgården. Forrest i kortegen sås to forriddere, og foran de to første vogne var der firspand.

I forreste vogn sad Frederik 8. sammen med kejser Wilhelm, prins Adalbert og prins Hans. I næste vogn sad dronning Louise, kejserinde Augusta, prins Christian (senere Christian 10.) og prins

*AF
EVA HOLM-
NIELSEN*

*Fra venstre,
Prins Harald,
prinsesse Dag-
mar, prinsesse
Thyra, prins
Christian, prin-
sesse Alexan-
drine, prins Gu-
stav, Adelbert
af Preussen og
Frederik 8. Foto:
Carl Rathsach.
Det Kongelige
Bibliotek*

Harald, efterfulgt af vogn nummer tre med med prins Gustav, prinsesse Alexandrine (senere dronning) samt prinsesserne Thyra og Dagmar.

Derefter fulgte yderligere 10 ekvipager med hoffets kavalerer og damer.

Efter en længere tur i Slotshaven, blev de fornemme gæster modtaget af Frederiksborgmuseets bestyrelse, hofmarskallen, ceremonimesteren, borgmester Neumann, birkedommer Øllgaard, slotspræst Paludan-Müller, arkitekt, museumsinspektør Vilhelm Holck, arkitekt, bygningsinspektør Ferdinand Meldahl, museumsinspektør Lund og slotsforvalter, oberst Munthe.

Selskabet spiste frokost i Riddersalen, hvor også Gardens Mu-

sikkorps musicerede, og efter frokosten var der omvisning på museet og i kirken, hvor slottets organist, Carl Brandt, spillede på det store orgel.

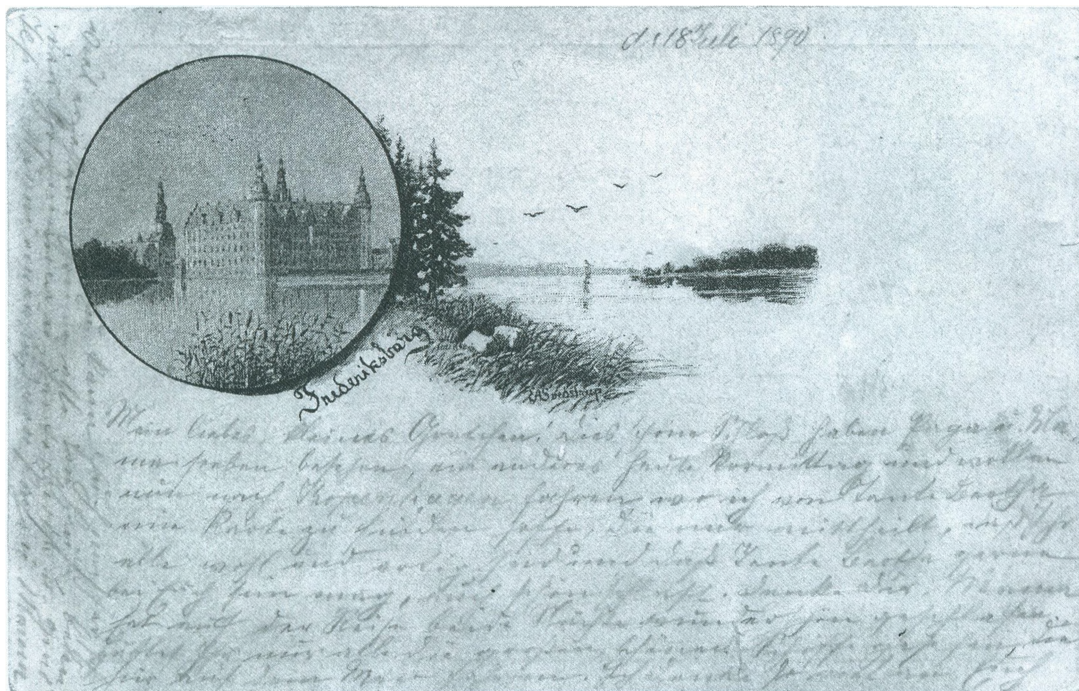
Da klokken var 16, forlod gæsterne slottet, men inden afgang blev selskabet foreviget af Hillerøds kendteste fotograf, Carl Rathsach, som også havde et portrætudsalg i slotsgården. Her gjorde majestæterne og de øvige kongelige forskellige indkøb.

Da folk fandt ud af, at hjemturen skulle gå gennem Hillerød, hvor flagene vajede over hele byen, samlede der sig mange mennesker langs ruten, der gik ad Slotsgade, rundt om banen, ad Helsingørsgades forlængelse og ad vejen videre til Fredensborg landevej.

Fra venstre Frederik 8., kejser Wilhelm 2. af Tyskland, dronning Louise, Ferdinand Meldahl, kejserinde Augusta Victoria, prinsesse Thyra, prinsesse Alexandrine, prinsesse Dagmar og prins Gustav. Foto: Carl Rathsach. Det Kongelige Bibliotek

HILLERØDS FØRSTE POSTKORT

Hillerøds første postkort med et motiv af Frederiksborg Slot var tegnet af Alexander Svedstrup og blev udgivet i 1888 på Jens Møllers forlag i Helsingør. Det er trykt i en mørkegrå tone på karton på gullig karton.

Jens Møller var tidligt ude, det tidligst kendte postkort fra hans forlag er kendt brugt i juni 1888. Før Jens Møller var der kun udgivet en lille serie postkort fra København, hvoraf det første

kendes brugt i 1887. Disse tidlige postkort er beskrevet af Henrik Selsøe Sørensen, Claus Boie og Gorm Christensen i bogen *FRA BILLEDHILSEN TIL POSTKORT* (2007), som på 400 sider fortæller postkortets historie i Danmark.

Ved bogens udgivelse kendte forfatterne kun til to ubrugte og ét brugt eksemplar af Frederiksborg-postkortet. Det lidt usædvanlige ved det brugte eksemplar var, at det var afsendt i 1907, altså længe

AF
HENRIK SELSØE
SØRENSEN

efter udgivelsestidspunktet, og efter at der var udgivet utallige andre postkort fra Hillerød. Derfor har postkortsamlerne længe ventet på, at der skulle dukke et eksemplar op, som var afsendt tættere på udgivelsen.

Der er siden bogens udgivelse dukket to brugte eksemplarer op, det ene poststemplet København den 18. juli 1890 (s. 19), er afsendt til Niendorf/Ostsee i Tyskland. Indtil 1905 måtte der på adressesiden af kortet ikke stå andet end navn og adresse. Derfor var der på billedsiden altid plads til tekst, og på dette postkort, er pladsen udnyttet til det yderste og i øvrigt skrevet med en svag blyant, der gør teksten nærmest ulæselig. Teksten på det viste kort indledes med "Min kære lille Gretchen" på tysk. Afsenderen har været på udflugt fra København, men der står ikke noget om besøget i Hillerød.

Det andet eksempel på et postkort, der er dukket op, er et postkort fra Rådved, stemplet den 30. december 1890, sendt til Freiburg i Tyskland. Det var den første danske post brugt, er afsendt af en person, som var fortrolig med kommunikasjonsmidlerne i hjemlande, navnlig i forbindelse med billedpostkort kendt fra slutningen af 1870'erne.

Det sidste kort er et postkort, som hidtil tidligst kendt fra Hillerøds første postkort.

Den næste trykte postkort kendes fra Hillerød i forbindelse med fotografiske kort trykt i slutningen af 1890'erne. De fik med tiden pionerpostkortet til at virke temmelig gammeldags, selv om tegning og layout har en vis charme.